

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження

Тан Гао Сіцзя

«Фортепіанна творчість Лей Ляна

в контексті синкретизму музичного мислення композитора»,

подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

(галузь знань 02 «Культура і мистецтво»)

Дисертаційне дослідження «Фортепіанна творчість Лей Ляна в контексті синкретизму музичного мислення композитора» є роботою, яка влучає в нерв сучасності – перш за все точністю аналітичного інструментарію й масштабом гуманітарної перспективи. Її безумовна цінність полягає вже в самому факті введення в український науковий дискурс постаті Лей Ляна – американського композитора китайського походження, чия музика репрезентує не лише індивідуальний стиль, а ширший культурний горизонт першої чверті ХХІ століття: нове осмислення звуку, часу й форми, глибинну взаємодію культур, переоцінку досвіду як джерела художнього мислення. Разом із Лей Ляном у поле українського музикознавства входить пласт музики, який не зводиться ні до «екзотики», ні до зовнішньої кроскультурної стилізації, адже йдеться про музику, що мислить світ в умовах глобальної складності.

Саме тому ця робота особливо актуально сприймається сьогодні, коли різні культурні моделі, способи мислення, економічні та політичні реальності не просто співіснують, а щоденно перетинаються: інколи болісно, інколи драматично, інколи продуктивно. У такому світлі тема ідентичності перестає бути приватною чи суто філософською: вона стає проблемою колективної свідомості, пов'язаною з пам'яттю й відповідальністю, з тим, як культурний досвід може бути збережений і переосмислений. Для українського контексту ці питання мають особливу гостроту, і тому дисертація має значення не лише як дослідження

творчості конкретного композитора, а як методологічна оптика, здатна пояснювати механізми сучасних мистецьких і культурних процесів.

Логіка роботи послідовно розгортає окреслену проблематику. Дослідження вибудоване як рух від теоретичного осмислення феномена синкретизму до аналізу його конкретних проявів у фортепіанній творчості Лей Ляна. Перший розділ має концептуальний характер і формує методологічне підґрунтя подальшого аналізу: у ньому простежено становлення поняття синкретизму в гуманітарній думці та уточнено його аналітичний потенціал для музикознавства. Важливим здобутком роботи є використання поняття синкретизму як аналітичної категорії, що дозволяє описати внутрішню цілісність музичного мислення без редукції його культурної та художньої складності. У дисертації уточнюється співвідношення понять синкретизму та синтезу: синтез розглядається як інтеграція вже автономних елементів, тоді як синкретизм позначає інший тип цілісності, у межах якого різні виміри досвіду співприсутні й взаємопов'язані на глибинному рівні. Така оптика відкриває можливість осмислювати явища сучасної музики поза категоріями «впливів» чи «запозичень». У цьому контексті вводиться поняття неосинкретизму як нового типу кроскультурної композиторської свідомості, в якому різні традиції не знімають одна одну й не зводяться до стилістичних маркерів, а утримуються в стані внутрішньої співналаштованості.

Особливо переконливо в роботі показано, що ключ до розуміння мислення Лей Ляна лежить у площині взаємодії китайського сян-мислення (процесуального, образно-перцептивного способу організації досвіду) та західних логіко-конструктивних моделей, вироблених композиторською практикою ХХ століття. Йдеться про глибший рівень культурної взаємодії: художнє мислення не прагне «перекласти» одну традицію мовою іншої, а створює простір, у якому різні оптики можуть співіснувати без взаємного спрощення.

Подальший хід дослідження переносить увагу до інтелектуального та життєвого контексту формування композиторського мислення Лей Ляна. Саме цьому колу питань присвячено другий розділ роботи, у якому біографія композитора розглядається як ключ до розуміння його художнього світу. Досвід історичних зламів, культурної травми та еміграції, життя між китайською інтелектуальною традицією і західним академічним середовищем визначають той горизонт етичної та інтелектуальної напруги, у межах якого музикант постає способом осмислення часу, пам'яті й людської відповідальності.

Авторка детально простежує становлення світоглядних і культурних координат композитора через конкретні культурні середовища й інтелектуальні контакти: багаторічне перебування Лей Ляна в домі Рулан Чжао Піан – однієї з провідних постатей американської етномузикології та синології, глибоке занурення в традицію гуціня, давні китайські тексти та коло інтелектуалів китайської діаспори. У такому середовищі формується тип мислення митця, у якому слухання стає базовою формою пізнання світу, а культурна традиція постає як жива інтелектуальна практика.

Важливою частиною дослідження стає розгляд композиторської діяльності Лей Ляна у ширшому гуманітарному та міждисциплінарному контексті. Окремий підрозділ розглядає співпрацю митця з ученими та інженерами Qualcomm Institute при Каліфорнійському університеті в Сан-Дієго, де композитор реалізує проєкти на перетині музики, науки й технологій, що відкривають нові можливості взаємодії художнього мислення з науковим знанням і сучасними екологічними викликами. Поряд із цим висвітлено соціально-етичний вимір творчості Лей Ляна, зокрема твори, що осмислюють теми політичного насильства, історичної травми, імміграції та соціальної несправедливості (камерна опера *Four Corridors*, опера *Inheritance*, концерт *Xiaoxiang* та інші). У такому контексті

музика композитора постає виявом залученого художнього мислення, здатного працювати з колективною пам'яттю й травматичним досвідом сучасності. Поряд із цим авторка систематизує ключові концепти, через які сам Лей Лян осмислює власну творчість – однотонову поліфонію, дихання, тіні та трансформацію. Вони окреслюють внутрішню логіку його музичного мислення і надалі стають опорою для аналізу фортепіанних творів.

Таким чином, другий розділ виконує в роботі подвійну функцію: він розкриває світоглядні та культурні витоки композиторського мислення Лей Ляна і водночас формує поняттєву оптику подальшого аналізу. Саме через авторські концепти унаочнюється внутрішня логіка його музичної мови, що в третьому розділі отримує конкретне втілення в аналізі фортепіанних творів.

У третьому розділі фортепіанний доробок Лей Ляна постає як концентроване поле, у якому найвиразніше проявляється логіка його композиторського мислення. Авторка зосереджується на колі творів, що охоплюють майже два десятиліття творчості композитора – *My Windows, Piano, Piano*, концерт *Tremors of a Memory Chord*, *The Moon Is Following Us*, а також фортепіанні дуети *Against Piano* і *Will you come to my dream?*. Аналіз цих композицій дозволяє простежити, як окреслені в попередньому розділі концепти дихання, тіні, однотонової поліфонії і трансформації переходять із площини авторської рефлексії у сферу конкретної музичної поетики.

В роботі наголошується, що в розглянутих творах слухання набуває статусу принципу організації музичного мислення. Час розгортається як процес внутрішніх пульсацій, резонансів і післязвуч, у якому звук існує водночас як подія і як пам'ять про власне звучання. Авторка уважно простежує, як у мікропроцесах звучання, поступових трансформаціях матеріалу та тонких змінах тембрового поля виявляється музичне

мислення композитора. У взаємодії цих елементів окреслюється музична драматургія, зосереджена на організації слухового простору.

Аналіз музичних творів переконливо показує, що у творчості Лей Ляна особливого значення набуває трактування фортепіано – воно мислиться як резонансна акустична система, звуковий потенціал якої розкривається далеко за межами традиційного клавійного звуковидобування. Саме тому важливою складовою розділу стає увага до розширених технік гри, роботи безпосередньо зі струнами, резонансом, післязвуччям, педальними й тембровими нашаруваннями, а також до тих способів звуковидобування, що наближають фортепіано з одного боку до логіки китайського інструмента гуціня, а з другого – вводять його у поле сучасної сонористики. У такій перспективі інструмент постає не носієм фактури в традиційному розумінні, а середовищем слухання, де звук, тиша, резонанс і виконавський жест утворюють єдину художню цілісність. Саме через таке трактування фортепіано унаочнюється той тип музичного мислення, у якому слухання, резонанс і темброва мінливість визначають організацію музичного часу.

У висновках дисертації підсумовано основні результати роботи. Авторка переконливо демонструє, що поняття синкретизму в сучасному гуманітарному дискурсі виходить за межі свого традиційного історико-описового значення й може функціонувати як повноцінна аналітична категорія для дослідження музичного мислення в умовах кроскультурної взаємодії. У цьому контексті творчість Лей Ляна постає як показовий приклад художньої свідомості, сформованої на перетині різних інтелектуальних традицій, де китайська образно-процесуальна модель сян-мислення та західна логіко-концептуальна система організації музичного матеріалу вступають у взаємодію без редукції однієї до іншої.

Важливим результатом роботи є також систематизація ключових авторських концептів Лей Ляна, таких як однотонова поліфонія, дихання,

тіні та трансформація, що в дослідженні розглянуто як параметри внутрішньої логіки його музичної поетики. У такій перспективі фортепіанна творчість композитора постає не ізольованою частиною його доробку, а концентрованим простором, у якому особливо виразно проявляється цілісність його художнього мислення. Завдяки цьому дисертація відкриває нові можливості для подальших досліджень сучасного композиторського мислення, де музика розглядається як форма відповідального слухання світу і спосіб художньої інтерпретації культурної складності сучасності.

Цінність дослідження значною мірою зумовлена і його методологічною основою. Авторка послідовно поєднує музикознавчий аналітичний підхід із міждисциплінарним гуманітарним контекстом, залучаючи інструменти культурологічних, філософських та етномузикологічних студій. Така оптика дозволяє розглядати фортепіанну творчість Лей Ляна як явище, що формується в полі взаємодії різних культурних традицій і способів художнього мислення. Важливо, що концептуальні положення роботи залишаються тісно пов'язаними з музичним матеріалом: теоретичні узагальнення перевіряються через ґрунтовний аналіз конкретних творів, їхньої акустичної організації та внутрішньої драматургії звучання. Саме ця взаємодія концептуального осмислення й детального музикознавчого аналізу надає дослідженню переконливості та наукової цілісності.

Внутрішня послідовність такого підходу відбивається і в композиції дисертації. Її структура вирізняється продуманістю та логічною стрункістю: теоретичне окреслення проблематики синкретизму в першому розділі створює поняттєве підґрунтя для подальших спостережень; другий розділ вводить читача в культурний і світоглядний контекст формування композиторського мислення Лей Ляна; третій розділ концентрує увагу на аналізі фортепіанних творів. Така побудова

забезпечує органічний рух дослідження від широкого гуманітарного горизонту до конкретного музичного матеріалу, де запропоновані в роботі теоретичні положення знаходять своє аналітичне підтвердження.

Разом із тим запропонована в дисертації концепція неосинкретизму відкриває ширше поле наукової дискусії. Дослідження переконливо демонструє один із можливих типів кроскультурного художнього мислення, у якому різні культурні традиції співіснують у стані внутрішньої співналаштованості. У цьому зв'язку постає питання, що видається перспективним для подальших музикознавчих роздумів: чи можна говорити про наявність у сучасній українській академічній музиці явищ, типологічно співвіднесених із феноменом культурного неосинкретизму в тому розумінні, яке пропонується в дослідженні, чи український контекст, з огляду на власну історико-культурну траєкторію, формує інші моделі художньої інтеграції культурного досвіду?

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що дисертаційне дослідження «Фортепіанна творчість Лей Ляна в контексті синкретизму музичного мислення композитора» є самостійною, завершеною науковою роботою, у якій поєднано концептуальну чіткість, широку гуманітарну перспективу та ґрунтовний музикознавчий аналіз. Робота переконливо демонструє, що творчість Лей Ляна репрезентує особливий тип сучасного художнього мислення, у якому кроскультурна взаємодія постає як внутрішня логіка організації музичного досвіду. Завдяки цьому дослідження робить вагомий внесок у сучасне музикознавство, пропонуючи аналітичну мову для осмислення процесів, що визначають розвиток музики ХХІ століття. Високий рівень опрацювання джерельної бази, методологічна виваженість і переконливість висновків засвідчують зрілість наукового мислення авторки та її здатність до самостійного дослідницького узагальнення. У цьому контексті дисертація постає важливим кроком у формуванні

сучасного музикознавчого дискурсу, спрямованого на осмислення нових форм художнього мислення та культурної взаємодії в музиці нашого часу.

З огляду на актуальність обраної теми, наукову новизну отриманих результатів, методологічну обґрунтованість дослідження та відповідність дисертації чинним вимогам до кваліфікаційних наукових робіт, вважаю, що дисертація «Фортепіанна творчість Лей Ляна в контексті синкретизму музичного мислення композитора» відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Кандидатка мистецтвознавства,
доцентка, доцентка кафедри історії світової музики
Національної музичної академії
України ім. П.І. Чайковського

Г. Є. Різаєва